

N

Vasa
Elektriskas
kundtidning
2 | 24

ette

**Kappseglarna
bytte till
minibåtar**

**AI effektiviserar
hamnar**

**Tystnad
ger ro
i sinnet**

**ENKLA TIPS
FÖR SOMMAR-
STÄDNING
AV BILEN**

**Hur besöker vi
varandra idag?**

FOTO CHRISTOFFER BJÖRKLUND

Innehåll

Temaartikeln i detta nummer handlar om tystnad och stillhet. Tystnaden ger motvikt när livet är bullrigt och hektiskt, och smeker och vårdar både kroppen och sinnet. Tystnad är trendigt, men det är också viktigt att värna om lugn och ro mitt i vardagen med små val och gärningar.

- 3 Bra fråga**
Fjärilseffekten – är den sann?
- 4 Tema**
Tystnad gör gott
- 12 Babbel**
Dagens besökskultur är avslappnad, men inte spontan
- 14 Smartare liv**
Enkla tips för sommarstädning av bilen
- 16 Ilag**
Seglarveteraner
- 20 Aktuellt**
Läs också om bl.a. återkommande sommarjobbare, laddstationsplikt för företag, teckningstävlingens vinnare och elmarknadsmodell med kvarttimmesmätning.
- 24 Föregångarna**
Färre utsläpp i sjöfarten
- 26 Korsord**
- 27 Recept**
Sommarens fräschaste drink

Stora frågor – små gärningar

Hållbarhet har blivit ett starkt inslag i allas vår vardag. Som konsumenter har vi lärt oss att tänka på hur våra val påverkar miljön och samhället. På samma sätt har många företag redan länge jobbat med att göra sin verksamhet hållbar och ansvarsfull. Vi alla drivs av samma mål: att bygga en bättre morgondag.

Också vi i koncernen Vasa Elektriska har begrundat och arbetat på hållbarhetstemat ur olika perspektiv. En viktig faktor som kommit upp i dessa samtal är rollen av en välmående arbetsgemenskap. Vad en välmående arbetsgemenskap innebär varierar beroende på vad var och en av oss uppskattar och prioriterar. Den ena värdesätter en avslappnad atmosfär, den andra smidiga processer. Några uppskattar direkt respons, andra däremot behöver en sporre och uppmuntran. Vi är alla olika, och det är bra. Men det finns kanske ändå en gemensam nämnare: något som ingår i alla definitioner av en välmående arbetsgemenskap är att vi ska kunna komma till jobbet och vara oss själva.

Att bygga en arbetsgemenskap som mår bra är allas vårt ansvar, oavsett hur stor eller liten arbetsgemenskapen är. En arbetsplats som är mångfaldig, där alla behandlas likvärdigt och kan känna sig delaktiga är någonting att sträva efter. Därför är det bra att ibland stanna upp och fråga sig, vad man själv tillför gemenskapen. Vad gör jag för min del för att var och en ska känna sig trygg och kunna vara sig själv på arbetet. Det är stora frågor, men svaret kan vara små gärningar. Prova själv.

Kan vi komma överens om en sak? Låt oss alla ha som mål och drivkraft att bygga trygga och därmed bättre gemenskaper. På arbetsplatsen, i skolan eller på fritiden. Gemenskaper där vi alla är välkomna som den vi är.

Sanna Rantala
personaldirektör

Koncernen Vasa Elektriskas kundtidning

Följande Nette utkommer 10/2024
Postadress: PB 26, 65101 Vasa
Besöksadress: Kyrkoesplanaden 0, 65100 Vasa
Växel: 06 324 5111
Kundtjänst: 06 324 5750, kundtjanst@vasaelektriska.fi
Felanmälningar till Vasa Elnät: 06 324 5710
(24 h, samtalen spelas in)
Internet: www.vasaelektriska.fi
ISSN: 1458-7297

Produktion: Aller Ideas
Chefredaktör: Mikaela Jussila,
nette@vasaelektriska.fi
Redaktionskommitté: Oona Björkbacka,
Johan Eriksson, Marko Hakamäki,
Mikaela Jussila, Mirja Kohtamäki
Tryckeri: UPC Print
Pärbild: Mikko Vähäniitty

4041 0948
Painotuote

Fjärilseffekten – är den sann?

Text **ELINA VIRONEN**

Man brukar säga att en fjärils vingslag kan ge upphov till en storm på annat håll långt borta. Fast vingslaget närmast är ett teoretiskt exempel är fjärilseffekten, som fenomenet kallas, alldeles sann.

Fenomenet bygger på kaosteorin, som menar att en minimal förändring i en utgångsposition i ett kaotiskt system, exempelvis vädret på jorden, kan leda till ett totalt annorlunda slutresultat. Det är en snöbollseffekt: en liten sak växer sig stor med tiden.

Om man jämför två identiska jordklot och en fjäril på det ena slår med sina vingar och

på det andra inte, kan det hända att vingslaget sätter igång ett förlopp som med tiden gör att det stormar i Mexiko eller regnar i Singapore.

För att kunna mäta hur en fjärils vingslag konkret påverkar olika väderfenomen skulle vi behöva en oerhört noggrann apparatur. Vi skulle behöva mätare med ungefär en centimeters mellanrum i atmosfären som observerar luftströmmar från vingslaget och en lång rad andra faktorer. Men samtidigt skulle mätarna skugga för solen och blockera luftströmmar och därmed störa klimatet. I praktiken är mätningen alltså omöjlig.

Som experter intervjuades professor **Samuli Siltanen** och biträdande professor **Tuomas Sahlsten** från institutionen för matematik och statistik vid Helsingfors universitet.

Text SIRKKU SAARIAHO Foto MARI LAHTI

Tystnad gör gott

Mångas liv är fullt av stök och støj. Att stanna upp är då en viktig motvikt. Det vårdar välbefinnandet, ger näring åt kreativiteten och hjälper oss avlära oss det ständiga presterandet. Retreater och tystnadsturism är trendigt, men det är nyttigt att hålla tysta stunder mitt i vardagen också.

Att utöva tystnad och dra retreatar ger Karoliina Mäkelä ett viktigt innehåll i livet. Tanken på Karoliina som tyst och lugn väcker munterhet bland hennes vänner och kollegor på Paulig, där hon arbetar på IT-avdelningen. "Jag är en ganska högljudd och synlig del av min arbetsgemenskap och vänkrets. De förvånas över att jag kan hålla tyst i flera dagar."

Som att kasta sig i den djupa andan av poolen. Så kändes det när **Karoliina Mäkelä** från Hagalund i Esbo gjorde sin första tystnadsretreat år 2016. Hon hade längtat efter en tidsficka, ett uppstannande i livet. När en vän då frågade om hon ville följa med till retreaten tvekade hon inte.

”Min vana trogen blev jag väldigt entusiastisk. Jag ville ta redan på vad en retreat var för något. Det lät som att det passade min livssituation.”

Ett år tidigare hade Karoliina gjort stora förändringar i livet. Hon hade bland annat givit upp all volontär- och föreningsverksamhet.

”Jag försökte så hemskt mycket dra mitt strå till stacken och vara till nytta för gemenskapen. Sedan blev jag sjuk och insåg att jag först måste hjälpa mig själv innan jag kan hjälpa någon annan.”

Den första retreaten lämnade en bra känsla som låg kvar och grodde.

”Jag funderade på hur jag skulle kunna förverkliga det i mitt liv. Hur jag skulle kunna få tystnaden närmare min vardag.”

Karoliina hittade några bra böcker om hur man stannar upp. Också inspirationstalen på retreaterna visade henne vägen i rätt riktning. Efter varje retreat var det lättare att hitta tystnaden.

Karoliina blev så slukad av tystnad att hon för 2,5 år sedan blev utbildad instruktör i tyst retreat.

”Jag har tidigare jobbat länge som utbildare. Därför känns det naturligt för mig att instruera och förklara. Jag instruerar till exempel en grupp där man målar i tystnad och olika workshoppar.”

Tystnad i vardagen

Tysta retreatar är som fester i tystnad, något utöver det vanliga. Karoliina åker på retreat 1–3 gånger om året.

Att stanna upp och vara stilla eller ”utöva tystnad”, som det också heter för de invigda, är en del av vardagen, någonting man gör utan att göra väsen av det.

Karoliina säger att hon hellre söker små pauser för kort meditation än utför meditation som en festlig tillställning.

”Jag följer min energinivå över dagen: var befinner jag mig, är nivån för hög eller för låg. På kvällarna gör jag nedvarvande övningar innan jag går och lägger mig. De är fysiska övningar

som jag har lärt mig i psykofysisk fysioterapi.”

Andra sätt att stanna upp i vardagen för Karoliina är att vandra och meditera i naturen, skriva och måla.

”Jag har skrivit dikter ända sedan tonåren. Det är någonting som följer med mig hela tiden.”

Måleriet kom med i bilden under den första coronavåren. Karoliina skrattar till när hon berättar att hennes lärare i skolan var övertygad om att hon inte kunde teckna.

”Jag är kanske inte den allra bästa på att behärska linjer, men det är inte det väsentliga när man målar. Jag älskar färger, har kul med dem och målar bara för mig själv.”

När hon målar eller skriver kommer hon in i ett flowtillstånd.

”Jag behöver inte tänka eller planera för att komma in i ett flow. För mig sker det automatiskt. Jag vill egentligen inte planera mitt skrivande eller målning.”

Skogen och friluftslivet är jordande upplevelser för Karoliina: där är det lättare att andas. Och det är detsamma om hon går på en två timmars utflykt med gudsonen eller vandrar med ramsäck på ryggen.

”I skogen får man alltid nya idéer.”

Ibland reser Karoliina också utomlands i friluftslivets tecken.

”Jag tycker om att resa ensam, och min make förstår mitt behov att vara för mig själv. Det var ett slags meditation för mig när jag i våras åkte till Spanien för att fotvandrar.”

Gåvan att älska sig själv

Karoliina påminner att det nästan överallt finns platser där man kan utöva tystnad om man bara ser efter. Man kan skapa sig ett eget utrymme i metron på väg till jobbet eller på ett kafé. Hittar hon inte en plats som är helt tyst väljer hon en som passar på annat sätt.

”För mig är kärnan i att stanna upp i vardagen att vänja mig av med att hela tiden göra någonting.”

Att se tillbaka på det som varit ingår inte i Karoliinas sätt att leva, men hon konstaterar att hon skulle kunna vara en mycket annorlunda människa nu om hon inte hade lärt sig att stanna upp och lugna ner sig. En människa som inte har något att ge och som inte älskar sig själv.

”Självkärleken har lärt mig att godkänna mitt jag, mina tankar och mina känslor. Den gör det också lättare att godkänna allt som händer i livet.” ●

Karoliina Mäkelä letar upp små stunder för stillhet under dagen. Att skriva är också ett viktigt sätt att ta paus från vardagens vimmel för henne. Mäkelä har skrivit ända sedan hon var liten. "Att stanna upp är en motvikt till all aktivitet och en kanal för andlig kommunikation."

4 effekter av tystnad

1 Återhämtning från stress

Fackförfattaren och docenten **Outi Ampuja** som har forskat kring buller och tystnad börjar med en definition: tystnad betyder att ljudomgivningen är tyst och harmonisk, inte bullrig.

Då kommer tystnadens goda, vetenskapligt beprövade effekter på hälsa och välbefinnande fram. Det räcker med korta regelbundna uppehåll i en tyst omgivning för att sänka pulsen och blodtrycket.

Tystnaden kan även minska utsöndringen av stresshormoner, som kortisol. Det kan ge bättre sömn, vilket i sin tur ofta förbättrar humöret och välbefinnandet i allmänhet.

”Att komma in i tystnaden kan kompensera för bullrets nackdelar. Det kan till exempel snabba upp återhämtningen från stress.”

FOTO ISTOCK

2 Rikare inre liv

Tystnaden är en möjlighet, säger Outi Ampuja. Den trendiga uppfattningen om lugn och stillhet som prestation är främmande för henne. Snarare skulle den kunna vara ett sätt att frigöra sig från ett liv styrt av to do-listor.

I stället för att prestera föreslår Ampuja att vi ska söka utträkning – att bara vara utan att göra något speciellt. Eller i alla fall bara göra så lite som möjligt och kanske helt utan teknologi.

”Tristess och händelselöshet gör oss

mycket gott. Vi behöver dem för att utveckla ett inre liv.”

Ampuja påminner att en tomgång i tillvaron också handlar om att man trivs i sitt eget sällskap, utan att hålla på med någonting. Tanken kan kännas spännande.

”Jag tycker att det fina med tystnad och stillhet är att de inte knuffar oss i någon riktning. Tystnaden innehåller en stor potential, men den ingår inte i någon gärning eller prestation, utan den är bra i sig själv.”

3 Utrymme för kreativitet

Flera undersökningar visar att kreativitet och kreativ problemlösning kräver tystnad. Den är en förutsättning när man behöver djupt tänkande, koncentration och reflektion. En tyst omgivning främjar uppkomsten av kontaktställen mellan hjärnceller, vilket i sin tur förkovrar nytänkande och nya visioner.

Dessutom skapar tystnaden utrymme för djupare tankar när sinnet inte hela tiden bombas med retningar utifrån som avbryter tankegången.

”Hjärnan behöver lugn och ro för att vara kreativ”, säger Ampuja.

I en värld fylld av impulser och information är tystnaden en välkommen och nödvändig motvikt för hjärnan.

”Jag förstår att människor har ett behov av att lugna ner sig och inte reflexmässigt reagera på alla impulser. Jag är glad om det blir trendigt med tystnad och lugnare liv.”

4 Nyansrikare ljudvärld

Universitetslektor **Noora Vikman** från Östra Finlands universitet har forskat länge kring olika ljudlandskap. Hon tänker att strävan efter tystnad inte handlar om viljan att uppnå ett tillstånd av fullständig ljudlöshet. Livets ljud och kommunikation tillhör tillvaron. Ett aktivt lyssnande kan ha en positiv effekt.

”Tystnaden är nyansrik. Genom att lyssna aktivt kan man hitta en rikedom i ljudlandskapet. Det är inte lätt att höra tystnaden om man inte avsiktligt lyssnar efter den”, säger Vikman.

Vikman har märkt att det finns ett stort intresse för vårdande och helande tystnad. Det har också uppstått ett brett utbud av information i hur man bäst kan erfara tystnad.

”Det verkar som om folk vill ha någon som instruerar dem i helande tystnad.”

Downshifting eller nedväxling som var trendigt för några år sedan har förändrat fältet. Utbudet av wellness-tjänster har ökat kraftigt, och för många kan intresset för tystnad utvecklas till en hel livsstil, kanske till och med ett yrke.

Så här hittar du tystnad

Det finns helt vardagliga sätt att hitta stillhet mitt i livets vimmel.

TYSTA PLATSER | Vet du var det finns tysta platser nära ditt hem? På biblioteken är det fortfarande nedskruvat, och ibland har de särskilda tysta läsesalar. Parker och nationalparker är fina tysta platser för skogspromenad eller naturmeditation - och dessutom ofta nåbara med kollektivtrafik. På stränder och till sjöss är tystnaden underbar. För många är kyrkogårdar miljöer för stillhet, andra hittar ro i konstgallerier. Läs mer på hijaisetpaikat.fi (på finska).

VAR MINDRE EFFEKTIV | Vi har lärt oss att vara effektiva och utnyttja varje stund. Världen är fylld av fantastiska möjligheter att konsumera alla slags upplevelser och frossa i impulser. Men är det alltid nödvändigt eller bra för sinnesron eller koncentrationen? Vore det inte bättre att ibland stänga av musiken hemma, att städa utan att samtidigt lyssna på ljudbok, att ta en promenad utan podcast malande i öronen eller att bara ligga på soffan utan att göra någonting. Många upplever att sinnet i tystnaden både töms på det onödiga och fylls med nya tankar.

SÄG IFRÅN | Om musiken är väldigt uppskruvad på kaféet eller restaurangen kan du säga till om det till personalen. Säg att musiken stör dig eller skär dig i öronen eller att du inte hör vad din vän säger. Det är också helt på sin plats att artigt uppmärksamma om medpassagerare på buss eller tåg pratar för högljutt eller att be dem att använda hörlurar när de lyssnar till musik eller ser på videor. På tåg är Ekstra-klassen ett tyst område. Där kan man boka plats mot en tilläggsavgift. Fråga också efter ett tyst rum på hotellet.

ANAMMA TYSTNADEN | En och annan kanske drömmer om tystnad eller ett lugnare liv, men det blir inte verklighet om man inte går från tanke till handling. Lägg in en återkommande tid i kalendern när du utövar tystnad. Det kan innebära andningsövningar, yoga, skogspromenad, meditation eller vad som helst som känns bra. Det finns en uppsjö av böcker, kurser och seminarier om hur man ger sig hän åt tystnaden. De hittar du till exempel på sociala medier.

FOTO MIKKO VÄHÄNITTY

Företagaren Hannele Levävaaras egna värderingar återspeglas på Nukula. Maten är alltid närproducerad och för det mesta växt- och fiskbaserad, och rummen är tysta. Nukula har även tilldelats det internationella miljöcertifikatet Green Key och Visit Finlands miljömärke Sustainable Travel Finland.

Den över 200 år gamla sädes- och köttboden byggdes om till ett vinterbonat gästhus. Flera gästrum byggdes i huvudbyggnaden, som har över 100 år på nacken, och nedre våningen i ladugården blev till en bastuavdelning. Dessutom uppfördes en traditionell bastu på stranden vid Päijänne. Det hela är omgivet av hundra hektar skog.

Som företagare fick Levävaara börja från noll. Det där med marknadsföring och försäljning kändes tungt. Som tur var erbjöd företagarföreningen Jyväskylä Yrittäjät stöd och råd. Även personalen och webbplatsen hos Visit Jyväskylä Region var till hjälp.

Ungefär hälften av gästerna på Nukula är turister som kommer till Jyväskyläregionen för att besöka mässor och internationella sportevenemang. Drygt hälften av kunderna är utlänningar, främst från Europa.

”Jag litar ganska mycket på marknadsföring per e-post och djungeltelefonen. Jag brukar skämta att det är min energi som drar folk hit.”

En del inhemska gäster är intresserade av just tystnaden på Nukula. Det är inte ovanligt att de återkommer varje år för att njuta av atmosfären.

”Jag tycker att tystnaden hos oss är en helhet som består av ro, närvaro och jämvikt. Den är viktig för mig också: att hämta kraft ur tystnaden och naturen.”

Skogen är en plats dit Levävaara ofta tar sina gäster. De får uppleva skogen och känna dess helande kraft. En drygt två kilometers skogs promenad bort ligger det storslagna berget Haukkavuori, som bjuder på vida vyer över Päijänne. Där passar många på att äta matsäck och sedan ta en tupplur eller bli stilla i en meditation.

”Energin på Haukkavuori vaggar in en i en inre tystnad, där man börjar inse vem man egentligen är.”

Välkommen till tystnaden

Stimmen och stöket i Helsingfors fick Hannele Levävaara att flytta till Mellersta Finland i början av 2000-talet. Senare blev tystnaden också en del av hennes arbete.

En röd liten stuga och ett potatisland! Det hade alltid varit drömmen för **Hannele Levävaara**, bonddottern från Vichtis. Innan drömmen gick i uppfyllelse fick hon ändå uppleva ett liv i Helsingfors med ett härligt jobb som lärare i matematik, fysik och kemi, men omgiven av stadens stöj och larm.

”Till slut kunde jag nästan inte stå ut med bullret i stan. Jag sparade hela tiden till min röda stuga. Jag längtade till landet.”

Drömmen tog ett steg mot att förverkligas när Levävaara fick sina tvilling söner år 1997. Bara de hittade ett passande hus på landet så skulle det vara slut på stadslivet. Efter tre års letande

kom äntligen ett intressant hus upp på auktion i byn Haukanmaa i Jyväskylä.

Levävaara och hennes make åkte ut för att se stället på vintern. De packade med skidor för att komma fram och kunna titta runt i skogen också.

”Jag kände att stället kallade på mig. Jag sa till min make att det här ska vi ta. Det var då vi hittade tystnaden.”

Den här upplevelsen var början på historien om Nukula, som Levävaara döpte lantgården till. Hon ville dela med sig till andra av samma känsla av tystnad, ro, egenmakt och skönhet som hon upplever på gården.

Tyst turism trendar

Stora resetidskrifter har lyft fram tyst turism som årets stora resetrend. Orsakerna är välkända: många människor utsätts för alltför många impulser i livet vilket gör att stressnivån hålls uppe hela tiden. Om man är överspänd länge nog kan man inte längre slappna av eller ge sig hän åt tystnaden. För att inte tala om vilka konkreta hälsorisker buller och stress innebär.

Olika tystnadsretreatter på exotiska orter ligger högt i popularitet. Om det känns svårt att hålla tyst kan man välja ett resmål som är tyst i sig, liksom Silent Koli i Finland.

Man kan också hänga med i årets trend genom att avstå från mobilen i ett par dagar. Det är en tystnad som nästan alla kan förverkliga.

FOTO ISTOCK

Buller är ett miljöproblem

Buller är en av de värsta stressfaktorerna och hälsoriskerna i människans livsmiljö. Bulleranmälningar till kommuner gäller oftast buller från restauranger, grannar eller husets tekniska installationer. Detta framgår av en färsk enkät av Institutet för hälsa och välfärd THL där 125 kommuner deltog.

FOTO KIRJAPAJA

Långsam läsning

"Stanna upp, blunda, andas och låt kroppen varva ner. Var bara." Det är rådet som **Mari Vainio** från Borgå ger i sin aktuella bok *Antaudu hiljaisuudelle* (ge dig hän åt tystnaden) (Kirjapaja, 2024) till den som söker efter tystnad. Vainio är journalist, lärare i kreativt skrivande och retreat- och yogainstruktör.

Vainios bok träffar precis rätt i tiden. Klimatförändringarna och den allmänna globala osäkerheten väcker ångest i oss. Mitt i allt buller och brus är det svårt att koncentrera sig och varva ner. "Jag hoppas att min bok bjuder in till att stanna upp en stund och lyssna till vad ens sinne säger när det är i ro. Man behöver inte läsa ut boken med en gång, man behöver inte ens läsa sidorna i ordningsföljd", säger Vainio.

Gallup

Längtar du efter mer tystnad i ditt liv?

76%

Ja, ibland.

24%

Inte egentligen.

Frågan ställdes på Vasa Elektriskas Instagram Story. Den besvarades av 169 personer.

Outhärdligt tyst

I det akustiska laboratoriet på Aalto-universitetet finns tre ekofria rum som används till experiment och mätningar där kraven på känslighet är extra höga. Bakgrundsbruset i rummen är på -2,0-2,1 dB. Det är så lågt att inte ens de allra mest lyhörda kan uppfatta något som helst ljud.

En omgivning som är så här tyst kan vara ångestskapande för somliga. Det tysta rummet i Orfield-laboratoriet i Minnesota i USA är ännu tystare: ingen människa har kunnat vara där längre än 45 minuter.

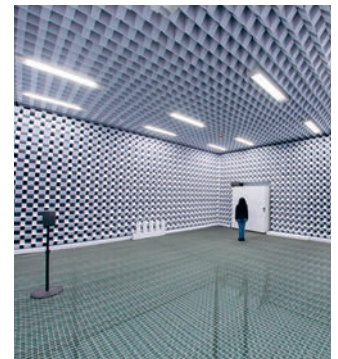

FOTO MIKKO RASKINEN / AALTO-YLIOPISTO

Dagens besökskultur är avslappnad, men inte spontan

Den finska besökskulturen är inte död, den har bara förändrats, säger docent Maarit Knuuttila från Helsingfors universitet. Fast besöken idag sker under friare former än tidigare, finns det oskrivna regler som är bra att uppmärksamma innan man hälsar på hos vänner och familj på sommarsemestern.

Text **ELINA VIRONEN** Foto **MIKKO VÄHÄNIITYY**

Sommar är högsäsongen för besök hos släkt och vänner. Det hälsas på i hemmen och på sommarstugorna. Det är ändå bra att komma ihåg den moderna besökskulturens oskrivna regler, till exempel att man helst ska avisera sin ankomst. Oväntat besök är något som över hälften av finländarna ogillar. Det framgår av undersökningen *Kotionnellisuus* (hemmalucky) som stiftelsen Asuntosäätiö publicerade år 2023.

”I synnerhet i städerna blir man chockad om det ringer otippat på dörren eftersom det är kutym att man kommer överens om besök i förväg. Men på vårt sommarställe i Laukaa hälsar nog våra grannar spontant på hos oss - minst en gång i veckan”, säger docent **Maarit Knuuttila** från Helsingfors universitet.

Det är också god sed att inte stanna för länge. I många kulturer är tre dagar en underförstådd övre gräns för besökets varaktighet.

”Förr brukade man säga att maletkött och gäster börjar lukta den tredje dagen. Egyptierna säger att om gästen stannar tre dagar, ge honom ett verktyg.”

Traditionen är att man har någonting med sig till värdfolket. Det är ändå någonting som har minskat i betydelse. Enligt undersökningen *Kotionnellisuus* tycker bara en tiondedel att det är viktigt med en gåbortspresent.

Presenten kan anpassas efter vilken typ av besök det handlar om. Är man bjuden till en middag kan blommor eller en flaska mousserande vin vara på sin plats. Tänker man stanna flera dagar

kan det vara frukostvaror eller någonting att grilla.

”För min generation är det en vana att ha någonting med sig, om inte annat så ett kaffepaket.”

Besökskulturen har förändrats

Statistikcentralens undersökning om finländarnas tidsanvändning visar att tiden som finländare äldre än 10 år lägger på att besöka varandra har minskat från millennieskiftet.

Undersökningen *Kotionnellisuus* säger att finländarna hälsar på hos en släkting, vän eller bekant i genomsnitt 25 gånger om året, det vill säga varannan vecka. En fjärdedel säger sig besöka någon minst en gång i veckan.

”Idag lagar man mat eller tittar på idrottstävlingar tillsammans med sina vänner.”

Det har sagts att besökskulturen håller på att tyna bort, och skulden har lagts ömsom på urbaniseringen, ömsom på spridningen av telefoner eller sociala medier. Det är visserligen sant att den gamla agrara besökskulturen, där man tittade in hos grannen flera gånger om dagen, inte längre gäller. Knuuttila tycker ändå inte att besökskulturen skulle vara död.

”Den har bara förändrats. Idag är normen att man bjuder in sin bekant-

skapskrets och lagar mat. Eller man samlas för att titta på Eurovisionen eller idrottstävlingar tillsammans.”

Knuuttila påminner att den finska besökskulturens död är ett tema man har beklagat sig över i flera decennier. Hon märkte det när hon läste tidningsartiklar om gästfrihet från upp till 150 år tillbaka.

Besök skänker lycka

I Knuuttilas barndomshem brukade man varje lördag baka färska bullar, småbröd eller kakor som sattes i kallskafferiet om det skulle komma gäster. Barnen fick kalasa på bakverket från förra veckan. Knuuttila har också själv alltid lite extra i skafferiet. Men seder förändras.

”Jag tycker det är bra att de yngre generationerna tar det lugnare med besök. Man kan laga mat tillsammans eller beställa hem mat.”

Innan det blev vanligt med telefoner var besöken ett sätt att byta nyheter och hålla sig informerad om vad som pågår i samhället. Idag sprids informationen också genom mobilen och hälsa på gör man bara för ros skull.

Undersökningen *Kotionnellisuus* säger att människor som ofta hälsar på hos andra känner sig lyckligare än andra. Det är inget under: det är vetenskapligt bevisat att närhet och social interaktion med andra människor gör gott för välbefinnandet.

”Ett besök stärker relationerna. Det är ett socialt lim.” ●

Maarit Knuuttila

Docent vid Helsingfors universitet.

Huvudforskningsämne finsk matkultur. Har också forskat kring gästfrihet.

Författare till *Kauha ja kynä - Keittokirjojen kulttuurihistoriaa* (Slev och penna – kulturhistoria i kokböcker) (2010), *Kansanomainen keittäminen taito* (Folklig kokkonst) (2006) ja *Pappilan hätävara: vieraanvaraisuuden taidosta* (Änglamat – om konsten att vara gästfri) (2006).

Bor i Jyväskylä.

3
TIPS FÖR
EN REN BIL

Enkla tips för att sommarstäda bilen

Expert Niina Silander från Marthaförbundet berättar hur du städar inne i bilen effektivt och med så få kemikalier som möjligt.

Text **ELINA VIRONEN** Foto **ISTOCK**

Bilen kommer ofta till hård användning på sommaren. Samtidigt kan den vara lite nedgången efter vintern: skräp och onödiga grejer på golvet och i förvaringsutrymmen, smuts och damm på säten och andra ytor.

Det är alltså en god idé att städa bilen invändigt före semestersäsongen och också att hålla den ren och förebygga fläckar och röra under sommaren.

En bra förstahjälper är hushållspapper för att torka bort färska fläckar. Skräp och tomma flaskor samlas inte på golvet om det finns plastpåsar att lägga dem i. Det är också bra att ha våtdukar för att torka kladdiga händer med.

”En städad bil ger bättre resekomfort och hjälper till att hålla materialen i skick. Fläckarna hinner inte gro in när man torkar av dem direkt. Och textilen på sätena slits inte när man dammsu-

1 Börja med att dammsuga

Det är bäst att börja med att dammsuga bilen eftersom dammsugning virvlar upp damm. När dammet har lagt sig är det dags för dammtorkning.

Plocka upp skräpet och ta ut golvmattorna. Skaka mattorna och tvätta dem med vatten och allrengöringsmedel eller mildt diskmedel. En gammal diskborste passar bra för skurning.

Dammsug golvet och sätena. Använd de olika munstyckena. Borstmunstycket är bra för golvet och sätena. Ett långt och smalt munstycke gör rent i skarvar och mellan sätena.

”Om man inte själv har en hand- eller skaftdammsugare kan man åka till en bensinstation och dammsuga där. Där finns högpresterande apparater som påminner om centraldammsugare. Man kan låna dem mot en liten avgift”, tipsar Niina Silander från Marthaförbundet.

Ett effektivt redskap för att avlägsna djurhår från bilsäten är en gummiraka som man använder för att torka av badrumsgolvet. Spraya först lite vatten på sätet och dra med gummirakan. Dra hela tiden i samma riktning.

ger sanden”, tipsar **Niina Silander** från Marthaförbundet.

En ostädad bil kan också vara en säkerhetsrisk. Lösiggande grejer kan hamna under pedalerna och orsaka fara på vägen. En sommarhatt med brett brätte vid vindrutan hindrar sikten, en smutsig vindruta likaså.

I bilaffärer finns specialprodukter för rengöring av kupé som ofta innehåller starka kemikalier. Oftast räcker det ändå med mildare ämnen, såsom vanligt allrengöringsmedel eller handdiskmedel.

”Jag rekommenderar att man börjar med milda medel. Det minskar kemikalibelastningen och blir också billigare.” ●

2 Torka av ytorna

Många dammtorkar bilen med en trasa gjord av en gammal t-shirt. En mikrofiberduk är mer effektiv. Den passar för både textil- och konstläderytor. För ytor av äkta skinn är det bäst att välja en mjukare duk, till exempel av bomull, eller en svampduk eller tvättsvamp.

”En gammal t-shirt bara flyttar damm från ett ställe till ett annat, och det är svårt att få bort dammet från ytan. Fibrerna i en mikrofiberduk är mindre är själva dammpartiklarna, och därför fångas dammet mellan fibrerna. Mikrofiberduken liksom suger i sig dammet.”

En fuktad mikrofiberduk är en effektiv fläckborttagare. För inbitna fläckar kan man också använda en mild rengöringslösning.

”Man kan göra en rengöringslösning genom att fylla en sprayflaska med vatten och tillsätta en droppe handdiskmedel. När lös-

ningen är mild skummas den inte i sätena och gör inte tyget kladdigt.”

Ta bort fläckar genom att börja från kanterna och gnida inåt. Så sprids inte fläcken.

”Man kan tänka sig en cirkel runt fläcken eller dra en cirkel med en fuktig mikrofiberduk och sedan gnida inåt från den.”

Undvik att göra fläcken mycket blöt för att tvättvattnet inte ska lämna gråa märken på textilytan. Om sätena är smutsiga på ett stort område är det bäst att använda en textilrengöringsmaskin. Den sprutar rengöringsmedel och suger effektivt bort vätskan med en gång.

”Textilrengöringsmaskiner finns att hyra. Även ens husbolag kan ha en för utlåning.”

När man väl har textilrengöringsmaskinen kan man tvätta sängen, soffan och fåtöljerna i hemmet i samma veva.

3 Vårda och skydda

Bilens interiör håller sig ren och snygg länge när du skyddar ytorna mot fläckar och repor i förväg. Om du brukar ha ett husdjur som baksätesspassagerare kan du använda ett vattentåligt skydd, till exempel en picknickfilt med plastbeklädd undersida.

Om barnen brukar hålla fötterna mot framsätenas ryggstöd finns det sparkskydd av tyg som håller baksidan av framsätet fri från smuts och slitage.

Det finns också skyddsmedel för bilsäten. Textilklädseln kan behandlas med ett impregneringsmedel som skapar ett vattenavvisande skikt på tyget. Lädersäten och -klädsel ska skötas med ett lädervårdsmedel. För konstläder passar samma rengörings- och vårdmedel som för plastdelar.

”Är man osäker kan man se i bilhandboken av vilket material de olika delarna i kupén är.”

Text JOHANNA TILUS Foto CHRISTOFFER BJÖRKLUND

Seglar- veteraner

Kappseglarna Ronald Back, Harry Brännbacka och Håkan Forss har hittat ett nytt sätt att segla, tävla och ha kvalitetstid med vännerna: radiostyrda minibåtar. Sinnesron som det nya intresset skänkt är till nytta även när man är ute med större båtar.

Männen uppskattar att genomsnittsåldern bland de mest inbitna RC-båtentusiasterna är runt 60 år. "Många seglarveteraner har hittat en trevlig hobby i RC-segling", säger Håkan Forss.

Ronald Back

Harry
Brännbacka

Håkan Forss

Håkan Fors berättar att intresset för RC-segling ökat explosionsartat de senaste åren: "Nuförtiden är radiostyrda båtar inom räckhåll för alla. Tidigare kunde en tävlingsutrustad båt kosta 4 000–5 000 euro, men idag kommer man igång med 500 euro."

Seglet är motorn i en segelbåt. Ronald Back har gjort "lite bättre segel" till trions båtar av ett segeltyg som de hittade.

Harry: "Jag köpte min första radiostyrda båt på vårvintern 2018 när en kompis från Nykarleby hörde efter vilka som skulle vara intresserade av RC-segling. Först var vi sex kompisar som möttes och beställde var sin båt. Ett år senare var vi redan ett tiotal entusiaster här i trakten."

Ronald: "Det var Harry som fick också mig att börja på med det här. När jag såg uppvisningen med RC-båtar som Harrys gäng organiserade på höstmarknaden åkte jag med en gång och köpte en båt. På våren lyckades jag få Håkan med också. Först sa han att han bara skulle leka med sin båt ute på sommarstället, men jag visste att han nog skulle komma med och tävla."

Håkan: "Det här är en sport där samvaron är viktigt. Jag skulle inte orka hålla på utan vår gemenskap. Det är fascinerande att träffa intresserade människor som har olika yrken och bor på olika håll i Finland. Vi har blivit som en stor familj. Före VM i RC-segling i Sverige i vår hade vi extra tät kontakt när vi planerade resan tillsammans."

.....

Håkan: "Vi har alla en bakgrund i kappseglingen. Jag började segla i tioårsåldern när mina äldre bröder skaffade mig en optimistjolle. I sjöscouterna lärde jag mig sjömanskunskaperna, att navigera och knyta knopar, men det var genom tävlingar jag blev en riktig seglare. Jag har tävlat i klasser med stora båtar på FM- och VM-nivå. På senare år har Ronald och jag seglat tillsammans med min båt: jag som skeppare och Ronald i besättningen."

Ronald: "Jag lärde känna Håkan i början av 80-talet när jag började fixa min första segelbåt. Vi var grannar i båtgaraget. Vi drack kaffe tillsammans och snackade. Jag höll på med en hundra år gammal långfärdssegelbåt i över tio år

innan jag och en kompis började tävla på FM-nivå med en lång hajbåt av trä. Vi har också provat på att segla en DN-isjakt i ett VM."

Harry: "Jag har också som barn i scouterna seglat lite med en stor båt, fast det är ingenting jämfört med Håkan och Ronald. Däremot har jag åkt runt i Finland och Norden och deltagit i rankingtävlingar i vindsurfing. Det är en åretruntsport eftersom man på vintern kan montera medar under brädan. Förrföra vintern monterade jag små medar under RC-båtar också."

Håkan: "En RC-båt åker förresten fort som fasan på is. Den är som en Stiga-rattkälke på skridskor!"

.....

Ronald: "Det är svårare att manövrera en radiostyrd båt än en stor båt. I en stor båt håller besättningen hela tiden på och justerar segel, men seglen på en RC-båt kan man bara justera när det blir paus. Vi har hittat ett bra segeltyg som jag har gjort lite bättre segel åt oss alla av. Vi ligger alla tre ganska högt upp på den finska rankinglistan idag."

Harry: "Vi tävlar på fullt allvar, men efter tävlingen är vi vänner igen och hjälps åt. Då alla har precis likadana båtar i RC-segling ser man med en gång när det går bra och när man igen behöver jobba lite hårdare".

Håkan: "I RC-segling gäller samma principer och taktiska knep som med stora båtar, kanske ska man vara ännu mer noga med dem. RC-båtarna är ett lätt sätt att lära sig segling och få samma kick som i tävlingar med stora båtar."

Ronald: "Och vi visar och ger gärna råd om någon är intresserad att komma med!"

.....

Harry: "För mig är tävlingarna det bästa med RC-segling. Det har varit

FAKTA

RC-seglarna

- * Det finns cirka 20 000 RC-seglare i världen och antalet ökar med flera tusen varje år.
- * Det finns ungefär 150 registrerade RC-båtar i Finland. Säsongen för RC-segling är från april till slutet av oktober.
- * **Håkan Forss**, 66, och **Ronald Back**, 67, är medlemmar Segelsällskapet i Jakobstad, och **Harry Brännbacka**, 59, är med i Segelsällskapet Ägir i Nykarleby.

fantastiskt att tävla igen efter en paus på 20 år. När man tävlar är man tvungen att leva i stunden, här och nu."

Håkan: "Jag blir som nöjdast när något gått snett i början av tävlingen, men sedan lyckas jag kompensera för mitt missstag och kommer upp i farten igen. Även om du var sist på första varvet kan du komma upp i täten på andra! Jag har vuxit mentalt och har nytta av det även när jag kör med stora båtar. Förnuftet funkar bättre när adrenalinnet inte ökar så lätt."

Ronald: "Man kan alltid lära sig något nytt, även i vår ålder! För mig är ändå det bästa med RC-seglingen den fina gemenskapen. Vi träffas och håller på med båtarna ett par gånger i veckan och håller kontakt på WhatsApp. Efter tävlingar går vi ofta och äter på restaurang och har roligt. På vägen hem analyserar vi vems båt som åkte fast i vassen och vem som kom ut som vinnare trots eventuella tabbar." ●

Namn: **Saku Luoma**
 Arbete: **säljare i elhandeln**
 Utbildning: **studerar till tradenom**
 Fritidsintressen: **gym och MTB-cykling**

Man lär sig om energibranschen på kaffepausen

Tradenomstudenten Saku Luoma, 22, återvände gärna till fjolårets sommarjobb på Vasa Elektriska. Han säljer solpaneler till företag och laddlösningar till elbilar.

Text **ELINA VIRONEN**
 Foto **CHRISTOFFER BJÖRKLUND**

1 Du jobbar för andra sommaren på Vasa Elektriska. Hur kommer det sig?

”Jag trivdes mycket väl här i fjol. Jag fortsatte som timanställd på hösten när skolan började och jobbade 5–10 timmar i veckan.

Jag hoppades kunna jobba på heltid igen i sommar. När jag sedan frågade min chef någon gång i februari, fick jag höra att önskan var ömsesidig.

Arbetet på Vasa Elektriska är intressant. Jag var inte bekant med solpaneler förut, men jobbet lockade eftersom jag är intresserad av det tekniska. Säljjobbet passar också bra ihop med mina tradenomstudier.

Min chef gav mig en intensiv introduktion under ett par veckor, och det var en bra start för sommarjobbet. Mitt jobb var att kontakta kunder som på webbsidan hade bett att bli kontaktade angående solpaneler. Först var jag lite spänd inför att ringa, men det gick snabbt över. Nu har jag börjat sälja laddlösningar till elbilar också. Ju mångsidigare jobbet är, desto roligare är det.

Jag kan betjäna kunderna på både finska och svenska. Mitt modersmål är finska, men jag har gått i skolan på svenska. Det är en rikedom som mina bröder är avundsjuka på mig för.”

2 Vad gör att du trivs på Vasa Elektriska?

”Vasa Elektriska är en väldigt flexibel arbetsgivare. Som timanställd har jag för det mesta kunnat jobba när det har passat mig. Jag kan också arbeta på distans, vilket gör det lättare att kombinera jobbet och skolan. Jag är ändå helst på kontoret när jag jobbar heltid eftersom jag tycker om rutiner.

Det är kul att träffa kollegor på jobbet. Vi är ett jättebra gäng i elhandelsenheten. Det spelar ingen roll vem som sitter i pausrummet. Man är alltid välkommen att göra sällskap och ta en kaffe tillsammans. Vi är också många som ofta går och äter lunch tillsammans.”

3 Vad är det som fascinerar dig med energibranschen?

”Komplexiteten. Det finns så många olika teknologier och intressegrupper i branschen, och energimarknaden är mångfacetterad.

Energibranschen är framtiden. Den kommer att ligga i täten för den gröna omställningen. Det tycker jag är intressant.

Under introduktionen i arbetet har jag lärt mig mycket om solpaneler och laddstationer för elbilar. Grundinsikter i hur energibranschen och -marknaden fungerar har jag fått bland annat från samtalen med kollegor på kaffepausen. Dessutom har vi enhetens egna dagar ett par gånger om året, där de olika teamen berättar om vad de gör.”

FOTO ISTOCK

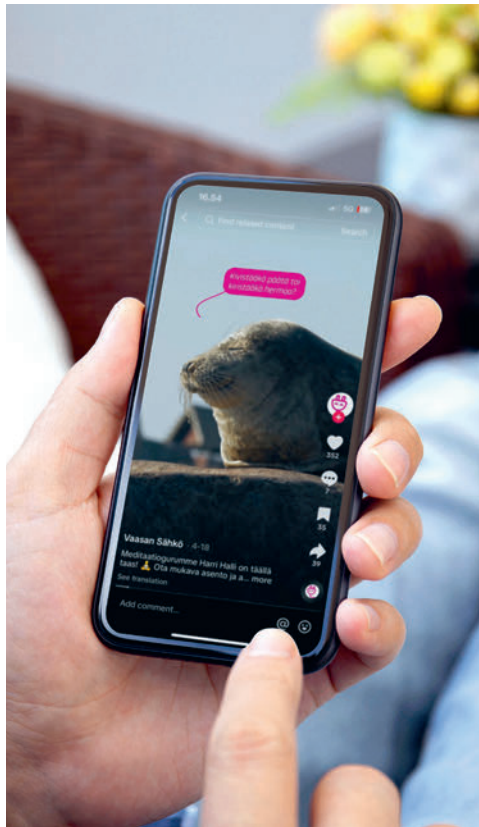
Jarmo Leppinen tog över som VD för Vasa Elnät

Elteknikingenjör Jarmo Leppinen har från den 1 maj tillträtt som VD för Vasa Elnät efter **Juha Rintamäki** som har gått över till en annan arbetsgivare. Leppinen har de senaste fyra åren arbetat som planeringschef vid Vasa Elnät.

Fick du Nette-tidningen på fel språk?

Var tidningen som damp i brevlådan på fel språk? Hör av dig om det till oss, tack: vasaelektriska.fi/kundtidning

Följ oss på våra sociala medier!

Djurvideor, elfakta och allt däremellan

En säl som ger meditations-tips, elmarknadsöversikt och frågesport om dialektord. Vad har de gemensamt? Det här och mycket annat hittar du på Vasa Elektriskas sociala medier.

Häng med och följ oss om du vill bli underhållen och överraskad – och kanske också lära dig något nytt.

Kundrespons

"Ert återuppringningssystem är jättebra!
Man slipper köa i telefonen."

Röjning av kantzoner ger störningsfri eldistribution

Röjning av elledningars kantzoner innebär nedtagning av riskträd och gallring av trädbeståndet. Dessutom utförs röjning av buskar och unga träd.

Dessa åtgärder minskar störningar i eldistributionen. Skötselåtgärderna avtalas separat med skogsägarna.

FOTO ISTOCK

Ta hand om elledningarna i ditt hus

Bor du i ett äldre hus där elledningarna längs yttre väggen är gamla tygbeklädda kablar? Eller är de beklädda med plast och i dåligt skick? Läs servicetipsen: vasaelnat.fi/gamlaledning

Läs om vårt hållbarhetsarbete

Ifjol definierade vi koncernen Vasa Elektriskas hållbarhetsstrategis tyngdpunktsområden, målsättningar och vision. I år tar vi fram mätare för koncernens miljöansvar, sociala ansvar och ekonomiska ansvar samt bygger upp uppföljningen av arbetet och definierar konkreta åtgärder.

Läs mer: vasaelektriska.fi/hallbarhet

Vinnare i teckningstävlingen

Stort tack till alla skolor som skickade in sina bidrag till Vasa Elnäts teckningstävling för årskurs 1–6. Vi fick hela 330 teckningar! Vinnaren i utlottningen var 3A vid Kvevlax lärocenter. De vann ett överraskningspris till ett värde av 150 euro. Grattis!

Företag förpliktas att installera laddningspunkter

Många icke-bostadsbyggnader kommer att behöva ha en laddstation för elbilar före utgången av år 2024. Förpliktelsen gäller befintliga byggnader som har en parkeringsplats för mer än 20 bilar.

Installation av en enskild laddstation lyckas ofta med befintlig infrastruktur. Om kapaciteten räcker till laddstationen beror på storleken på fastighetens elanslutning. Den kan du kontrollera av elnätsbolaget i ditt område.

”Det är ändå bra att komma ihåg att energieffektivitetsdirektivet, som uppdateras som bäst, sannolikt redan de närmaste åren kommer att skärpa kraven på antalet laddplatser och kvaliteten på dem. Därför kan det löna sig att redan nu investera i flera laddplatser”, säger **Jyrki Rajala**, kundchef på Vasa Elektriska.

Läs mer: vasaelektriska.fi/laddplatsskyldighet

Vad betyder kvartsmätningen för solpanelers lönsamhet?

Den kommande elmarknadsmodellen med kvarttimmesmätning påverkar även elproduktionen. Teemu Kettunen som är expert hos Motiva berättar hur den påverkar konsumenter som själva producerar sole i liten skala.

Vad är det frågan om?

Alla medlemsländer i Europeiska unionen ska senast år 2025 gå över till en elmarknadsmodell som bygger på kvarttimmesmätning. Den gör att alla parter på elmarknaden kan planera produktionen och förbrukningen och handla el i enheter på 15 minuter i stället för en timme som idag. Reformen syftar till att göra elmarknaden inom EU enhetlig, men också till att utjämna efterfrågan och produktionen av el.

Reformen påverkar även konsumenter. Många fastigheter har redan fått smarta elmätare som klarar av mätning per kvartimme. Elnätsbolagen är förpliktade att byta ut elmätarna hos alla sina kunder senast vid utgången av 2028. Vasa Elnät är just nu i gång med att byta sina elmätare. Bytet ska vara slutfört före årsskiftet. I de fastigheter som redan har smarta elmätare har förbrukning och produktion kunnat avläsas per kvart sedan våren 2023.

”Konsumenten ser sin egen elförbrukning i perioder om 15 minuter i stället för en timme som tidigare. Också småskalig produktion av el nettoberäknas per kvartimme”, berättar expert **Teemu Kettunen** från Motiva, som är statens bolag för hållbar utveckling.

Nettoberäkning per kvartimme betyder att den solenergi som kunden producerar under en enskild kvartimme dras av från kundens elförbrukning under samma kvart, och kunden betalar endast skillnaden på sin elräkning.

Påverkas solpanelernas lönsamhet?

Ett solesystem är desto lönsammare ju mer av elen du förbrukar själv. När man laddar elbilen och kör tvättmaskinen med solel behöver man köpa in mindre el och elräkningen blir mindre. Att sälja in överskottet av den självproducerade elen till elnätet är inte lika lönsamt ekonomiskt.

När nettoberäkningens precision övergår från en timme till en kvart innebär det att den andel av elen som kunden förbrukar själv automatiskt minskar något. Det kan ha en viss påverkan på solpanelernas lönsamhet.

”En studie vid Tammerfors universitet från 2020 ger vid handen att en

förkortning av beräkningsperioden till 15 minuter bara har en mycket liten betydelse för solpanelernas ekonomiska lönsamhet. Om solpanelerna är anslutna till en uppsättning batterier kan lönsamheten också öka.”

Det är fortfarande sällsynt med solcells-batterier, men fördelen kan delvis uppnås med hemautomatik.

”Om man inte genast har användning för all den el man producerar kan den styras till att värma upp varmvattenberedaren eller ladda elbilen.”

Varför ändras elmarknadsmodellen?

Energisystemet är i ett brytningsskede där väderberoende elproduktion, såsom sol- och vindel, ökar stadigt. Samtidigt minskar de förbränningsbaserade produktionsformerna som tidigare fungerat som reglerkraft.

”Toppas och dalar i elproduktionen blir större och tätare än förut. Därför blir det allt viktigare för elmarknaden att kunna hantera effektbalansen i realtid. Ett sätt att göra det är att införa balansperioder om en kvart i stället för en timme.”

Effekten är i balans när produktionen och förbrukningen av el är på samma nivå hela tiden. Effektbalans är viktigt för att kvaliteten på elen i nätet ska hållas hög.

”En balansperiod på 15 minuter bidrar till just att förbrukningen och produktionen av el kan hållas i balans i alla stunder.”

Färre utsläpp i sjöfarten

Finska programvaruföretaget Awake AI gör hamnarna smartare med artificiell intelligens. Dess programvaruplattform hjälper till att effektivisera verksamheten i hamnarna och att minska sjöfartens utsläpp.

Text **ELINA VIRONEN** Foto **KIRSI-MARJA SAVOLA** och **CHRISTOFFER BJÖRKLUND**

IDÉ: Effektivare logistik

Ett fraktfartyg skyndar in till hamnen bara för att upptäcka att dess kajplats redan är upptagen. Hög fart slukar bränsle i onödan, att vänta likaså. Det är bland annat sådana situationer som det finska uppstarts-företaget Awake AI vill tackla med sin Awake Plattform.

”Vi började utveckla vår programvaruplattform när vi insåg att hamnaktörer inte delar med sig tillräckligt av information”, säger senior programutvecklare **Jonatan Wiik**.

Awake AI föddes år 2018 när dess fyra grundare arbetade vid Rolls Royces forskningscentrum i Åbo, där de forskade kring självstyrande båtar. De kom på idén att i stället fokusera på att göra hamnar smarta.

Awake Plattform är en hamns ”hjärna”. Den använder sig av artificiell intelligens och hjälper till att optimera hamnverksamheten. Den gör att redier, hamnmyndigheter och -operatörer kan dela med sig till och ta emot information av varandra. Plattformen berättar

Awake AI är ett programvaruföretag som grundades år 2018.

Det har utvecklat en plattform för optimering av hamnoperationer. Företaget sysselsätter 15 personer. Huvudkontoret är i Åbo, men företaget har också verksamhet i Vasa. Kunderna är bland annat hamnoperatörer, myndigheter och redier. Företaget erbjuder plattformen även åt utomstående utvecklare.

tar till exempel var fartygen rör sig och skapar ankomstprognoser med hjälp av maskininlärning. Detta gör det möjligt att utnyttja kajplatserna på optimalt sätt.

Plattformen hjälper också till att undvika att fraktfartygen seglar halvtomma.

”I hamnen vet man kanske inte att det är gods på väg som skulle passa i ett halvtomt fartyg. Om godset hade kommit en dag tidigare hade man kunnat lasta skeppet fullt.”

I framtiden ska hamnarna kunna kommunicera med självstyrande båtar med hjälp av Awake Plattform.

EFFEKT: Mindre utsläpp

Europeiska unionen har skärpt utsläppsgrensarna för sjölogistik. Ett sätt att få ner växthusgasutsläpp är att optimera hamnverksamheten. Awake AI har satt som mål att minska sjöfartens utsläpp med tio procent före år 2030.

”Vår plattform är ett sätt att få ner utsläppen. Dessutom behöver branschen till exempel mer rena bränslen.”

Till Awake AI:s kundkrets hör redier som är verksamma globalt. Dess hamnkunder är för det mesta europeiska, som Nordens största hamn i Göteborg och Fintraffic, som officiellt ansvarar för trafikstyrningen i Finland.

”Däriigenom får alla hamnar i Finland våra ankomstprognoser.”

Tillgång till Awake Plattform får man med en månadsavgift. Storleken på avgiften är kundspecifik.

”Effektivisering av hamnoperationer innebär besparingar för våra kunder.”

Awake AI erbjuder Awake Plattform

även åt utomstående programvaruutvecklare.

”Att digitalisera och optimera logistiken är en enorm uppgift. Därför framhäver vi i vår strategi samarbete med andra aktörer.”

FRAMTID: Landlogistik i kikaren

Awake AI utvecklar hela tiden nya funktionaliteter för sin plattform. En målsättning är att bygga ut verksamhet till att optimera landlogistiken. Då skulle inte långtradare eller godståg vänta i hamnarna eller ankomma eller avgå halvtomma.

”Om vi skulle kunna optimera hela logistikkedjan från hav till land skulle slutresultatet vara ännu bättre.”

Företaget siktar på att växa globalt. Dess konkurrensfördel är en kraftig satsning på artificiell intelligens.

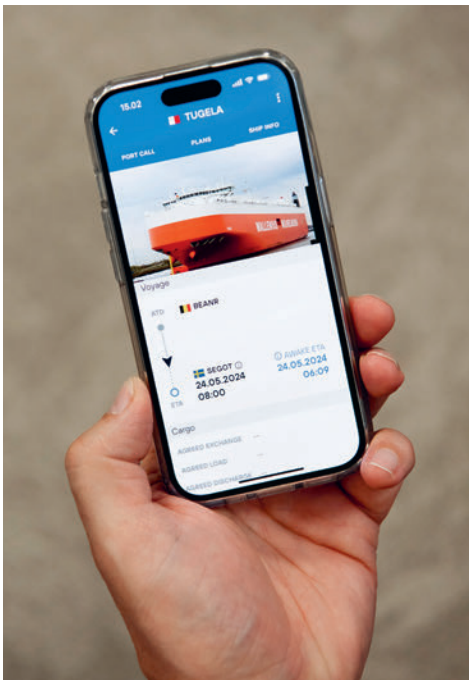
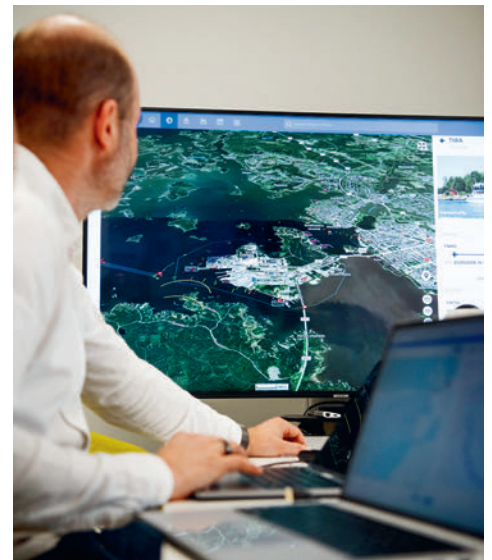
”Artificiell intelligens sköter bland annat optimeringen av hamnoperationer och prognostiseringen av utsläpp.”

Företaget grundades för sex år sedan och står nu ekonomiskt på egna ben. Omsättningen för år 2023 uppgick till cirka en miljon euro och rörelseresultatet var positivt. I starten finansierades företaget med ett kapitallån från Business Finland och projektfinansiering från EU.

”Vi hade inte ens varit verksamma ett år när coronapandemin bröt ut. Det var en tuff tid eftersom företagen höll hårdare i sina pengar. Lyckligtvis hade vi EU-finansiering kvar och klarade oss.” ●

Programvaruutvecklaren Jonatan Wiik flyttade i somras med sin familj från Åbo tillbaka hem till Vasa där han distansjobbar för Awake AI. Han upprätthåller och utvecklar Awake Platform tillsammans med sitt team. Han är övertygad om att det finns mycket kompetens i Vasa som passar för Awake AI:s behov. På den nedre bilden programingenjör Adrian Borzyszkowski och verkställande direktör Karno Tenovuo på Åbokontoret.

Fotoarrangemang **MINNA RAUTIO-PAKASTE**
Foto **MARI LAHTI**

Sommarens fräschaste drink

Electric Wasa med smak av jordgubb och ananas är en perfekt drink för solskensdagar – både som cocktail och alkoholfri mocktail. Skål för sommaren!

VASA ELEKTRISKAS EGEN DRINK

Electric Wasa är Vasa Elektriskas egen drink vars recept är framtaget av bartender Mats Wester, som många känner igen från restaurang Ernst Salonger.

Förbered drinken. Häll alla ingredienser i en cocktailblandare och skaka ordentligt.

Sista finishen: fyll ett glas med iskuber och sila drinken i glaset.

Till en Electric Wasa-cocktail/-mocktail behöver du:

4 cl gin till cocktail **ELLER**
2 cl flädersaft till mocktail
4 cl ananasjuice
1 cl färskpressad citronjuice
1 cl jordgubbssirap

**VASA
ELEKTRISKA**

DINA NYA KUNDFÖRMÅNER

- ✓ ***Rabatt på ABBA-konsert i Vasa Elektriska Arena***
- ✓ ***Kundförmånliga biljetter till Vaasa Festival***
- ✓ ***Rabatt på flyttjänster från Niemi***
- ✓ ***Rabatt på Puhti-laboratorieprov***

Dra nytta av dina
förmåner som kund:
vasaelektriska.fi/kundbonus